

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของเด็กที่อยู่ในครอบครัวแร่วุ่น ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวของเด็กต้องออกมาแร่วุ่น ปัญหาในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม และรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่อยู่ในครอบครัวแร่วุ่น กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กที่อยู่ในครอบครัวแร่วุ่นจำนวน 10 ราย ในเขตกรุงเทพมหานคร บริเวณสะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สถานีรถไฟบางกอกน้อย ได้สะพานอรุณอัมรินทร์ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ยังคงอยู่กับครอบครัวที่อพยพมาจากต่างจังหวัด มาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนท้องถนนและบริเวณที่อยู่อาศัย ยังชีพด้วยการทำงานอาชีพต่างๆ เช่น รับจ้างขนของ เก็บของเก่า ขอบทานหา เลี้ยงชีพ เช็ดกระจก ขายพวงมาลัย ฯลฯ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า

วิถีการดำเนินชีวิตของเด็กแร่วุ่นจะคล้ายคลึงกัน มีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องอาหารการกิน เด็กในครอบครัวแร่วุ่นบางครอบครัวจะหาซื้ออาหารมากินในครอบครัว บางครอบครัวจะขออาหารที่วัดใกล้เคียงมากินในครอบครัว แต่ถ้าไม่สามารถที่จะหาอาหารได้จากวัดหรือไม่มีเงินก็จะไปที่ตลาดศาลาน้ำร้อนไปขอหัวปลา มากิน ซึ่งจะเป็นอาหารที่กินกันทั้งครอบครัว หรือจะให้ลูกไปขออาหารแกบนที่วัดหลวงพ่อโบสถ์น้อยแทน ซึ่งจะมีคนมาแกบนด้วยอาหารทุกๆวัน วัดจึงยังเป็นแหล่งที่เด็กและครอบครัวสามารถพึ่งพาในการดำรงชีวิตอยู่ได้

ในการประเมินตนเอง เด็กส่วนใหญ่คิดว่าพวกเขาถูกดูหมิ่นเหยียดหยามจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ไม่มีใครชอบหรือคบหาสมาคมกับครอบครัวของเขา เด็กจะรู้สึกตัวเองต่ำต้อย ไม่มีค่า เป็นคนชั้นล่างของสังคม และคิดว่าคนส่วนใหญ่รังเกียจคนจนที่ออกมาแร่วุ่น

เด็กส่วนใหญ่มีความลำบากและความทุกข์ยาก ไม่มีความมั่นคงในชีวิต ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่ควรจะได้รับ ปัญหาด้านสวัสดิการสังคมที่เด็กเผชิญอยู่ในปัจจุบันที่สำคัญได้แก่

ด้านการกินอยู่ เด็กและครอบครัวจะต้องหาอาหารจากวัดใกล้เคียง และต้องแข่งขันกับคนอื่นๆ เนื่องจากถ้าไปช้าแล้วอาหารอาจจะหมดได้ และทำให้ตัวเองต้องใช้ทุนเก่าออกมาซื้ออาหารกินเอง ซึ่งจะทำให้สิ้นเปลืองมากขึ้น นอกจากนี้บางรายที่มีบุตรเล็กๆจะต้องมีรายจ่ายเพิ่มเติมขึ้นมาในเรื่องของนมอีกด้วย

ด้านที่อยู่อาศัย เด็กและครอบครัวจะอาศัยพื้นที่ใต้สะพาน อาศัยอยู่ใช้เพิงไม้เล็กๆกันเป็นคอกสี่เหลี่ยมไว้เพื่อแสดงอาณาเขต ซึ่งบางครั้งเทศกาลจะมาไล่อรื้อและตำรวจรถไฟจะมารื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ทำให้ครอบครัวต้องอพยพย้ายหนีต่อไป

ด้านการศึกษา เด็กส่วนใหญ่จะมีปัญหาในเรื่องการศึกษา ซึ่งสาเหตุมาจากครอบครัวไม่มีเงิน พ่อแม่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา หรือบางครั้งเกิดจากตัวเด็กเองเป็นเด็กที่มีสมาธิสั้น สาเหตุสำคัญที่สุดคือการที่ครอบครัวมีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ย้ายงานบ่อย ปัจจัยเหล่านี้เป็นเหตุผลที่พ่อแม่ไม่ส่งบุตรเข้ารับการการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าเด็กทุกคนในครอบครัวแร่วุ่นเหล่านี้ต้องการที่จะศึกษาต่อเหมือนเด็กคนอื่นๆ แต่ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวบั่นทอนการได้รับการศึกษาของเด็ก

ด้านสาธารณสุข เมื่อเด็กไม่สบายจะมีผู้ปกครองคอยดูแลและซื้อยาให้ ถ้าป่วยหนักจะนำส่งโรงพยาบาล เด็กและครอบครัวไม่ทราบว่ารรัฐมีสวัสดิการเหล่านี้ ทั้งเรื่องการรักษาฟรี แต่เมื่อไปขอรับบริการ บางครั้งถูกเจ้าหน้าที่ตวาดไล่ เด็กและครอบครัวก็จะไม่กล้าไปใช้บริการในครั้งที่ 2 อีก ส่วนบางคนที่รู้ว่ารรัฐมีสวัสดิการส่วนนี้ให้ ก็มักจะนิยมซื้อยากินเองมากกว่า เนื่องจากไม่อยากจะไปขอรับบริการ เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับการเอาใจใส่และถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม

สภาพความทุกข์ยากของเด็กที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นวนเวียนซ้ำซาก เนื่องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่สามารถจัดสวัสดิการที่ดีและจำเป็นอย่างอื่นให้เด็กและครอบครัวเร่ร่อนได้อย่างครอบคลุม